

Din acest unghi, al capacității individului de a înțelege imperativul istoric, de a fi părtaș la făurirea istoriei, își cercează autorul personajele. Confruntate cu aceeași realitate, ele vor reacționa, fiecare, pe măsura personalității, a ideilor, educației, intereselor proprii. Pentru Ilinca, fiică de muncitor comunist, drumul se alege aproape de la sine, așa după cum, firesc, își alege calea tinărul Ilie sau moș Arghir, cărora însăși viața pe care au trăit-o le dă răspunsul cerut. Opțiunea înscamnă pentru tinărul Mircea Calistrat declanșarea unui proces de rapidă maturizare a judecării și a sentimentelor. Cinstea sa funciară, nevoia firească de adevăr, de dreptate, vor trebui să depășească tiparul principiilor unei educații „curvicioase”, de prudentă neangajare, potrivit căreia singura atitudine „convenabilă” este lipsa unei atitudini. Ca în orice mare confruntare impusă de mersul istoriei, „se aleg apele”, se decantează conștiințele, personalitățile, rămânând, desigur, și mult leșt. Alături de cel ce se transformă, sint cei ce mimează — ridicol, adesea aproape grotesc — transformarea, precum înfricoșatul domn Nisipoiu, care-și înlocuiește „onorabilele” lavalieri cu picățele cu un maiou cîrpit și cere să i se spună „tovarășe”, crezînd, cu un fel de naivă viclenie, că a reușit prin aceasta să se „transformeze”, să fie în pas cu un timp pe care nu-l înțelege, nu-l dorește, de care chiar se teme, așa cum, practic, s-a temut mereu, și mereu n-a înțeles. Sint și cei permanent dispuși la „alinieri” de circumstanță — primarul Brobonel sau jandarmul Mărunțelu, adepți zeloși ai schimbării portretelor oficiale după cum dictează pulsul „ultimei ore”, cei ce n-au convingeri, ci doar interese concrete. Per-

sonalități diverse trăesc impactul cu istoria, și proba aceasta se va dovedi necruțătoare pentru toți, chiar și pentru cei care — precum doamna Calistrat sau doamna Petcu — par a-și duce existența neutru, în umbră, la adăpost de orice schimbare.

Deși miza conflictului — apărarea unui pod cu rol strategic, pe care hitleriștii în retragere vor să-l distrugă — este doar indirect implicată în desfășurarea intrigii, **Izvorul** este ceea ce se numește o piesă de acțiune. De fapt, lupta se duce în jurul raportului de forțe. Opoziția se naște între mentalități, între concepții, între idealuri, opoziția se naște adesea și în forul lăuntric al unui personaj. Pentru a cuprinde acest evantai de sugestii, autorul nu și-a construit piesa potrivit schemei tradiționale, ce începe cu expozițiunea și se încheie cu deznodămîntul, ci și-a subordonat materia reliefării unui punct culminant, de maximă tensiune, dintr-o amplă desfășurare de evenimente. Ritmul, combustia internă a acestor evenimente, autorul s-a străduit să le impime ritmului alcătuirii dramatice, combustiei interne a replicilor, optînd pentru un ton tranșant, pentru expresia sobră, lapidară. Vorbind despre un trecut foarte recent, despre momente pe care cei mai mulți dintre noi le-am trăit și care ne-au hotărît, tuturor, existența, dramaturgul folosește — dacă se poate spune astfel — prezentul istoric. Nu ni se „istorisește” o întimplare, un episod încheiat, ci ni se propune ipostaza de martori, de participanți chiar, la o clipă de istorie în plină desfășurare, cînd esențial este a decide un drum, o atitudine.

Cristina DUMITRESCU

Premiul Asociației Scriitorilor din Cluj-Napoca pe anul 1984

Catharsisul comediei

Mehcs György: „Nu-i adevărat că poate fi adevărat”

Una dintre prejudecățile opiniei curente este calificativul acordat comediei, considerată ca aparținînd în exclusivitate divertismentului pur. Hegel, însă, în *Estetica* lui, subliniază că piesa comică, dacă

este artă adevărată, se angajează în critica iraționalismului, contribuind la eliminarea pseudovalorilor din viața socială. Cercetările cele mai recente ale teoriei literare inspirate de teza lui Hegel au

dovedit că, prin analogie cu catharsisul tragic, putem vorbi și de efectul purificator al comediei. Robert Boies-Sharpe merge și mai departe, dovedind cu argumente convingătoare că cele două efecte pot avea forță egală. ☉ confirmă, de altfel, și volumul de comedii al lui Mehes György Nu-i adevărat că poate fi adevărat, distins recent cu un premiu al Asociației Scriitorilor din Cluj-Napoca. Dramaturgul Mehes György a reușit să se debaraseze de idilismul comediei de divertisment și să ne facă să hohotim de ris, un ris care nu izvorăște în primul rind din situația comică, ci din fondul uman-social care o determină. Mehes te obligă să rzi de imperfecțiunile omului și ale mediului în care trăiește, dar, în același timp, îți stărneste repulsia și te mobilizează împotriva fenomenelor vizate, înainte ca acestea să devină parte a mecanismului conviețuirii. Distincția acordată, dincolo de faptul că atrage atenția asupra unei opere pe deplin constituite, este motivată și de aceste efecte sociale și umane ale dramaturgiei lui Mehes György.

Autorul a debutat în dramaturgie cu piese „bine făcute”, ce s-au impus prin siguranța compoziției și prin verva dialogului. Odată cu seria parabolilor satirice, inaugurată cu *Arca lui Noe* și *Comedie barbară*, ni s-au relevat

resursele mult mai semnificative ale autorului: capacitatea sa de a depune mărturie asupra momentului istoric în care trăiește, realizind metamorfoza necesară — de la umorul în sine, la satira militantă. Mehes György a atins în ultimele sale lucrări parametri superiori ai creației, exercitind o influență rodnică și asupra altor autori, cărora le-a redat încrederea în posibilitatea de a cuceri mase largi de auditori și i-a îndemnat la abordarea problemelor de fond ale istoriei contemporane cu mijloacele artei, care vorbește prezentului prin și pentru prezent.

Iată de ce afirmăm că Mehes György are merite incontestabile în revitalizarea comediei, gen care, în ce privește și literatura maghiară din România, a devenit capabil să formuleze cele mai delicate dileme ale omului contemporan. Desigur, această metamorfoză nu i se datorează în exclusivitate lui Mehes, dar el a fost printre primii care au deschis acest drum. Adept al „catharsisului comic”, Mehes György militează pentru o viziune satirică în stare să spulbere prejudecățile, să înlesnească autocunoașterea, iar opera sa — cuvînt scris și roștit într-o sinteză nouă — devine un mijloc prețios de înobilare a sufletului.

KÖTÖ Jozsef

Ne întâlnim cu multe nume de actori ai teatrelor noastre pe lista *Premiilor ACIN* pe anul 1985 (filmele se premiază după o serioasă „probă” la sufragiile publicului!). Citim cu emoție numele regretatului *Octavian Cotescu*, cărui i s-a decernat *Premiul special al juriului* pentru întreaga sa contribuție în domeniul creației cinematografice.

Premiul pentru interpretarea unor roluri masculine a încununat eforturile tinerilor și talentaților *Claudiu Bleonț* și *Petre Nicolae* pentru rolurile principale din filmul *Pas în doi*.

Diploma de onoare a juriului a fost acordată tinerei actrițe *Oana Pelea*

pentru rolurile din filmele *Rîdeți ca-n viață* și *Acasă*, proaspătului absolvent al I.A.T.C. *Stelian Nistor* pentru rolul din filmul *Rîdeți ca-n viață* și foarte tinerei interprete *Medeea Marinescu* pentru rolul din filmul *Promisiuni*.

★

Uniunea Artiștilor Plastici a acordat *Premiul pentru scenografte* lui *Virgil Svințiu* pentru modernitatea creațiilor sale de pe scenele teatrelor clujene.

★

Dramaturgului brașovean *Emil Poenaru* i-a fost acordat premiul Unii Compozitorilor și Muzicologilor pentru libretul ope-

rei *Tinerețe eroică* (muzica de Cătălin Ursu).

În cadrul unui simpozion recent prilejuit de împlinirea a 170 de ani de la primul spectacol de teatru cult în limba română și a unui deceniu de la înființarea muzeului Teatrului Național din Iași, au luat cuvîntul patru dintre directorii care s-au succedat la conducerea Teatrului Național „Vasile Alecsandri”: profesorul *Ilie Grămadă*, scriitorul *Corneliu Sturzu*, actorul *Teofil Vălcu* și dramaturgul *Mircea Radu Iacoban*, actualul ocupant al fotoliului directorial în care au stat *Vasile Alecsandri*, *Mihail Kogălniceanu*, *Mihail Sadoveanu* și alte personalități ale culturii noastre.